

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Մ Ա Մ Ո Ւ Լ

Նոր տարւոյ հետ մեր տխուր ու ճանճացած կեանքի մէջ լոյսի մի փոքրիկ ճառագայթ է երեւում Հայութեան բուն հայրենիքից շատ հեռու մի տեղից է գալիս այդ ճառագայթը, այն է ֆէլաճաների երկրից: Բայց այսպէս է եղել մեր ճակատագիրը միշտ, դարերի ընթացքում Այս յունկարի մէկից երկուսուսի Գաճիքէ քաղաքում պիտի հրատարակվի հայերէն մի նոր ամսագիր, «Արտէմիս» անունով: Ներքին հոլիտուր մագաւտանով հայ գաղթականութիւնը գտնւիլ է հայերէն պարբերական հրատարակութիւններից, եւ բոլորովին այդ կողմից է, որ նոր ամսագիրը մեր ուշադրութեան պիտի արժանանայ: Երկուսուսի շատ հայ ամսագրերի եւ լրագրների ծննդավայր եւ գերեզման է դարձել Գիւլիստաբար, այդ ծննդից եւ մեծագոյնը մասին մենք չենք կարող խօսել իբրեւ աչքի ընկնող գրական երեւոյթների մասին: Բայց այս նոր ամսագիրը—բոլորովին ուրիշ հանգամանքներ ունի Նրա խմբագիր—հրատարակիչը մի հայ օրիորդ է—Մուրի Պէլլերեան: Բայց կայ աւելի խոշոր հանգամանք, ամսագիրը Ներքին տաւրի կինն ունի կանանց, կը լինի մեր ֆեմինիստական հայերէնը: Մենք առ այժմ միայն ամսագրի յայտարարութիւնն ենք ստացել: Եւ նրա մէջ արտայայտված խմբագրական դասանանքները այնքան համակերպի են մեզ համար, որ չենք կարող չը ծանօթացնել մեր ընթերցողներին դրանց հետ:

Բացատրելով մեր օրերում այնքան ուժեղ եւ համառոտ ընտրութիւն ստացած շարժումը յօգուտ կանանց իրաւունքների, որ յայտնի է «Ֆէմինիզմ» անունով, «Արտէմիս» խմբագրութիւնը այսպէս է հասկանում կանայքական օրգանի նշանակութիւնն ու պարտաւորութիւնները մեզանում, հայերիս մէջ:

Հայ կնոջ յայտնի անպարտաւորականութիւնը սակայն գտնւիլ ու անմասն թողնուած է իրեն այդ կանայքի ընդհանուր շարժումներուն մասնակցելու, եւ որովհետեւ առանց ինքնագիտակցութեան չը կայ բացարձակ անգիտութիւն, նա է եւ պիտի մնայ միշտ իրաւակորոյս, միշտ խաղաղ, միշտ սուր ու կայուն:

Հայ իգական սեռին յատուկ ազատ ու անկախ թերթ մը ունենալու չնչնուող պահանջը երբեք աւելի զգալի դարձած է քան այժմ, քանի որ նա կը գտնուի ամենախիտագույն շրջանի մը մէջ: Նորագոյն սերունդը իր անգիտակցից հետեւողաբարութեամբ կրնայ անդաճալի կերպով դիմ ու գալթակդիլ այն նորոյթիւններուն մէջ, որոնք նա սկսած է փարել հոգում ու արտի: Հայ կինը օտարաժուտ վարք ու բարքերու մէջ մտնողը ու շուտաւ սկսել է արդէն այլաստուել: Դալլ մը եւս, եւ ահա կորսուած է նա:

Իմ վայրի մանուկ: Ես կը փնտռեմ այդ հպարտ անապատային ծաղիկը եւ վայ աստուածներին, թէ որ չը գտայ: Ի՞նչ տուա ինձ իմ մեծաւոր կեանքը: Ոչինչ—միայն արտասուք, զրկանքներ եւ արեւնահեղ մաքառումներ: Թող ուրեմն սէրը հանդարտեցնէ իմ ցաւագար արտի ճիւղը: Ես պիտի ձեռք բերեմ այդ սէրը, թէկուզ ստիպված լինեմ կատաղի մաքառելու, նոյն իսկ կեանքի գնով կուեմ գոհելու բոլորի ոյժերի դէմ:

Օ՛, հրապի բուն յուզմունք էր արտայայտում պատանու դէմքը, երբ նա սար ու ձոր ոտքի տակ տուած թշուառ, պատում էր դէպի տնկալի ժայռը: Բայց, աւաղ, նա անգոր գայրոյթով տեսնում էր, թէ ինչպէս ժայռն աւելի ու աւելի հեռանում է նրանից:

Վրա հասաւ աշուճը: Պատանին սիրով կրակով վառված՝ դադար ու հանգիստ չը հարցնելով՝ շարունակում էր իր ճանապարհը: Փշալից ուղու քարերն ու տառակը վերքերով ծածկել էին նրա ոտքերը:

Վերջապէս, մի օր նա տեսաւ իր առաջ մի հին, կիսախարխուլ խրճիթ: Խրճիթի գուռը ամբողջապէս պատած էր մամուռով, իսկ կտուրը—բաղնիքով: Խրճիթի մէջտեղում դրած էր էր մի հին, շատ հին ճախարակ, իսկ ճախարակի մօտ նստած էր մի այեւոր պառաւ կին, որը զլխով արաւ պատանուն, որ մօտենայ իրան:

—Ի՜նչ սարէ-սար ընկած՝ ուղում ես ձեռք բերել անապատային ծաղիկը, զուական Բայց միթէ չը գտես, որ այդ ծաղիկը միայն Ծննդն է: Դեմս գիշերին է ծաղկում եւ ինչքան էլ որ աշխատես իսկոյն հասնելու ժայռին, ժայռը շարունակ կը հեռանայ քեզանից:

—Այն, դեմս պէտք է սպասել:—հե-կեկալով բացականչեց խեղճ պատանին եւ յուսահատութիւնից սկսեց թռիկ գանգուրները

Բայց «Արտէմիս» ուղում է ֆէմինիստական շարժման դիմաց չափաւոր դիրք բռնելու առում է:

Աւելորդ, կանխահաւ եւ անմարսելի ձեռնարկ մը պիտի լինէր մեզ համար, եթէ փորձէինք ընդգրկել Ֆէմինիզմը իր ամբողջ ծրագրով եւ ուղղութեամբ, ու զայն տարածել ջանայինք մերայնոց մէջ: Բայց այն, մեր երկրի միջավայրն ու շրջապատող հանգամանքները, տոնային առանձնապատկու-թիւնները, մեր ընտանեկան կազմակերպու-թեան, կնոջական բարքերու ինքնուրոյնու-թիւնները, ժամանակի ոգին, եւ դեռ շատ ու շատ յարգելի պատճառներ, մեզ կը պարտաւորեն, որ մենք՝ հայ կանայքս չը լինինք լիտվին անձնատուր եւ բացարձակ հետեւող եւ-րօպացի կանանց այդ լայն շարժումներուն՝ ֆեմինիզմին, այլ մշակենք մեր սեպական բարքերը, ազնուացնենք եւ պատուաւորենք մեր տոնիկ եւ ընդարձակ բարեփոխութիւն-ներուն վրա անոնց առաւելութիւնները, եւ գործենք անոնցմէ բացարձակապէս անկախ ուղղութեամբ:

Ո՞րն է այդ անկախ ուղղութիւնը: «Արտէմիս» պիտի ընթանայ շատ պարզ ու համեստ ծրագրով: Մասնաւորապէս նիւթ պիտի ընտրէ իրեն ընտանեկան բոլոր երեւոյթները, ի նկատի ունենալով անոր զարգացման պատմութիւնը ու կնոջ հոգեբա-նութիւնը: պիտի խօսի արական եւ իգական սեռերու իրար դէմ ունեցած փոխադարձ իրաւունքներուն եւ պարտականութեանց վրա, պիտի մատնանէ ինչ անոնց թերութիւնները, կանոց պիտի առնէ մասնաւոր եւ ընդհա-նուր երեւոյթներու վրա, որոնք հանրային բնաւորութիւն կը կրեն, մասնաւորապէս կրթ-թութեան, չափահասներու դաստիարակու-թեան եւ հասակաւորներու ունենալի դերե-րուն վրա պիտի խօսի ամբողջ գիւղականութիւնը, ի նկատի պիտի ունենայ իգական սեռի տան մէջ, եւ տնէն դուրս արական սեռի գործակ-ցութեան, աշխատանքներու եւ անոնցմէ ա-ռաջ եկած չարքերներու եւ բարիքներու տե-սակները: Պիտի հետաքրքրուի յուսարեւոյ կեդրոններու մէջ մեր ունեցած իգական սեռի առօրեայ գործերով: Լայն բաժին մը պիտի յատկացնէ մանաւանդ գաւառացի հայ կնոջ կեանքին, անոր բարքերուն, սովորու-թիւններուն՝ մատակարարելով վեպիկներ-րու եւ պատկերներու ձեւով շահագրգռող նիւթեր:

«Արտէմիս» պիտի ունենայ եւ գրական ամեն սեռի արտագրութիւններ, գեղարուես-տական գրականութիւն, արձակ եւ չափաւոր գրութիւններ, կարեւոր թարգմանութիւններ, քննադատական եւ գրաքննական բաժին եւ այլն:

«Արտէմիս» պիտի ունենայ «Արաւից բաժինը» խորագրով էջեր, աւելի նախա-պատուութիւն պիտի տայ իգական սեռի գործերուն կամ անոնց համար շահեկան եղող յօդուած ու թղթակցութիւններուն:

«Արտէմիս» հրապարակելով պիտի փնտռէ, գտնէ՝ եւ գուցէ՝ ծնունդ տայ իգա-կան սեռի նորագոյն գործերուն, որոնք առ-պարէզի ներդրութեան պատճառաւ գուցէ մին-

փնտրել:

Այն ժամանակ պառաւ խոճաղ ու ասաց, —Թող այդ անիւնը մտադրութեանը, որդիս: Բարդ ու հանգիստ չի բերի քեզ այդ ծաղիկը: Ուրիշ կին սիրի, ուրիշ կեանքի ընկեր ընտ-րի: քեզ համար—միայն քո ցեղից, քո հարա-գատ ժողովրդից: Մտադիր այդ թեթեւամիտ ու անբարձրաւած աղջկան:

Պատանին լուռ լուռ՝ էր նա ձայն-ծպտուն չը հանեց, միայն դէմքին պատկերացած էր մի հոգեմայ տանջանք, մի սպանիչ ու անպարտելի տանջանք...

Հասաւ եւ ձեռքը՝ ձեռնակ հանգրձն հագնել: Զորերի եւ իրենց խորքերում սկսեցին լաց ու կոծով յուզվել հողմերը: Նրանք արմատա-խիլ արին մերկացած ծառերը եւ ամուր, ան-շարժ կապանքների մէջ առնելով խաղերն քիչ առաջ հոգի մէջ բարձրաձայն խոխոխող առուակ-ները:

Պատանին այլ եւս չը մնաց խրճիթում: Նա անհաջ չը դրեց պառաւ խօսքին: Նրա աչքերն ազաւարտ որոնում էին փափագած ժայռը: Եւ ժայռը դէմ-յանդիման նայում էր պատա-նուն լրբի, ձեռնակ ու ամային: Նրա շուրջ սա-ւառնում էին արծիւները, որոնք իրանց հօր թեւերով մերթ ընդ մերթ զարկում էին ժայռի հէց կուրծքին:

Վարք Ծննդնան օր է: Օ՛, ինչպէս բարախում ու հրճվում է պա-տանու սիրտը, երբ միտն է բերում սիրած աղջկան, որին պիտի յաղթէ ինքը:

Նրա ոտքերի տակ փռված է լայնածաւալ հովիտը:

Վրա հասաւ կէս գիշերը:

Երկնքը մութ ու մռայլ էր: Ոչ մի աստղ լոյս չէր տալիս սիրալու պատանուն: Նա ան-թարթի նայում էր... Եւ ահա մէկ էլ այդ սուրբ գիշերին, գետնի միջից, քարերի արանքից, որ-

չեւ օրս թաղուն մնացած կարողութիւններն եւ կը զգան իրենց մէջ սէր դէպի գրա-կան կոյտմը, բայց զանազան նկատումնե-րով կը մնան անմասն լրագրութեանց մէջ երեւնալէ, եւ կը խամբին ու կը թառամին:

Կի յուսանք թէ մեր հայ տիկնիկներն ու օրիորդները իրենց թերթը պիտի սիրեն եւ «Արտէմիս» էջերուն մէջ ցոյց պիտի տան թէ՛ իրենք ալ ունին իրենց սեռին արժանա-վայել նախանձախնդրութիւն, կամք, ոյժ եւ կարողութիւն իրենց ի նպաստ սկսուած ձեռնարկ մը պաշտպանելու, յառաջ մղելու, բարձրագոյն եւ ցոյց տալու թէ՛ հայ կինը բոլորովին տկար, տեսնելու, մտածելու եւ գործելու անընդունակ տարր մը չէ:

Պատանիներն ու մտադրութիւնները, ինչ-պէս տեսնում էք, շատ համեստ են: Մի ուրիշ ազգի մէջ այսպիսի գրական մի օրգանը գուցէ առանձին աչքի ընկնող մի երեւոյթ չը լինի: Բայց մեզ մօտ...

Հայ կինը, այն, այլաստուելու է, օտարա-նում է անընդհատ, առանց կանոց առնելու: Շատ եւ շատ անգամ ենք այս էջերում մատ-նանիլ արեւ այդ երեւոյթը, որի հետեւանքնե-րը բոլորովին պարզ պիտի լինեն ամենքի հա-մար: Եթէ նոր ամսագրի այս դասանութիւն-ներն ու խոստումները լոյ գեղեցիկ Փրագներ չեն, եթէ օր. Պէլլերեան՝ ճիշդ որ ունի բոլոր գրականանքները, թէ կարող է տալ իր սեռակից-ներին մի լաւ խմբագրված, ժամանակի առա-ջադէմ գաղափարներով տոգորված օրգան, մեզ կը մնայ միայն ամբողջ արտից շնորհաւորել նրան եւ ցանկալ ամեն աղոթութիւն նրա գոր-ծին ձիւղ է, այդ ձեռնադրութիւնը, որքան էլ լաւ լինի կազմակերպված, չէ՛ կարող մեզա-նում հրաշքներ գործել: Բայց նա կը լինի մի գեղեցիկ սկզբնաւորութիւն: Գուցէ Փարաւոն-ների երկրում ապրող հայունու ձայնը կարո-ղանայ փոքր ինչ բան սովորեցնել խաղաղակի-նեւ եւ մօզային խանութներ դարձած մեր հայ կանանց...

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՆԻՍՏԸ

Երկուշաբթի, յունկարի 7-ին, երկուշաբ-թամբ 8-ին, կովկասեան զինւորական շտաբի դահլիճում կայացաւ ուսաց Կայսերական աշ-խարհագրական ընկերութեան կովկասեան ճիւ-ղի նիստը, կառավարչապետի օգնական գեներալ Յրեզէի նախագահութեամբ, որին ներկայ էին, բացի անդամներից, եւ 40 կողմակի ան-ձինք:

Ինժեներ-Վրաքալի Ի. Մաէվսի կարգաց մի գեկուցում Մուզանի դաշտի ոռոգման պայ-մանների մասին Նա բերեց պատմական փաս-տեր, որոնք ապացուցանում են, թէ ամենահին ժամանակներում գոյութիւն ունէր Մուզանի դաշտը ոռոգելու ամբողջ մի սխաւ: Եւ նոյն իսկ մի քանի ջրանցքներ վերանորոգվել են Ա-

պէս արձաթափալ ցող, հրաշագեղ շողալով երեւաց «Կայսերական ծաղիկը»: Պատանին արդէն պարզել էր ձեռքը, որ պոկէ, բայց յան-կարճ ժայռի խորքից լսելի եղաւ զայրոյթով ի մի շարանչիւն եւ շարագուշակ ձայն:

—Թող, թող այդ ծաղիկը Գնչուների ցեղը չը պիտի ճաչակէ անդրբութեան քաղցրու-թիւնը: Գնչուներին չէ՛ ճակատագրված սիրոյ օջախ ունենալ իրանց համար: Նրանք պէտք է յաւիտեան թափառեն, թափառեն, որպէս հող-մը, որ հայրենիք փնտռելով՝ անդադրում վաղ-վղում է տափաստաններում... հեռացիր, մի՛ դիպչիր այդ ծաղիկին:

Պատանու կրծքից գուրս թռաւ մի վայրենի ճիւղ եւ նա գոչեց.

—Աստուածների ջրու՛ւ ես ուղում եմ քա-ղել այս ծաղիկը: Ես ուղում եմ երջանիկ լի-նել, ես ուղում եմ սէր վայելիլ, թէեւ գնչուա-կան հալածված ցեղի զուակ թէ:

Անձ ծաղիկն արդէն պատանու ձեռքումն է... Բայց յանկարճ գերբնական մի ձեռք ուժգին հարուած հասցրեց պատանուն. նա երեւից, վայր ընկաւ եւ անշարժ ու անշունչ գորվեց ժայռից... Նրա վերքերից հոսեց վարդապոյն ա-րիւն եւ յաւերժ ու անարթուն նիւթը գոցեց նրա սիրուն, տիրանայեցալ աչքերը...

Պատանը տեղեկ էր այդ պատահարին եւ վաղորդեան անաղմուկ ժամին նա տխուր-տուր-տում եկաւ ժայռի մօտ ու սիրուն դիակը տա-րաւ իր խրճիթը:

Շիկաներ հովուհուհու, որն այդ ժամին ջրհորի ափին դարձնալ մաղերն էր սանդղում, առաւօ-տեան հովը պատմեց, թէ ինչպէս պատանին իր կեանքը զոհեց նրա սիրոյ համար: Եւ նրա արտին իսկոյն տիրեց մի թախիծ, մի սիրտ ճմլող թախիծ, որպիսին երբեք չէր զգացած:

Նա էլ չէր կարողանում ոչ երգել, ոչ ծիծա-ղել եւ հանգիստ չէր գտնում ոչ մի տեղ:

Էջանցի Մակեդոնացու հրամանով, ջրանցք-ները բոլորովին քանդվել եւ փչացել են 18-րդ դարում Նադիր - Շահի ձեռքով: Ներկայումս Մուզանի ամբողջ դաշտը, որ 500,000 դեսա-տին տեղ է բռնում, շատ քիչ է ջրվում, բայց շատ առկա ծախք անկող կարելի է վերանո-րոգել հին ջրանցքները եւ Մուզանը նորից կը ստանայ իր առաջվայ կենդանութիւնը, ամբողջ դաշտը կը ջրվի Արաքսից եւ այն ժամանակ կարելի կը լինի այդ ընդմիաւոր հողի վրա բազմաթիւ գաղթականութիւններ հաստատել:

Ժողովը ծափահարութիւններով ընդունեց Մաէվսիու հետաքրքիր գեկուցումը: Նրան ա-ռարկեց Կովկասի ջրերի տեսուչ Պետրովը, որը նոյնպէս ծրագրի ունի կազմած Մուզանի դաշ-տի ոռոգման համար: Նա յայտնեց, որ Մաէվս-կու ասածները, թէ էժան կերպով կարելի է ջրել Մուզանի դաշտը, սխալ են: պէտք է ընդ-հակառակը, նոր ջրանցքներ կառուցանել եւ ոչ հները վերանորոգել:

Դրանից յետոյ ժողովը ձեռնարկեց ընկերու-թեան նոր անդամների քուէարկութեան եւ միաձայն ընտրեց Աշխարհագրական ընկերու-թեան անդամ պ. պ. Արաքսեանովին, Հ. Առաքե-լեանին, Հէյդուկին, Օգնօրէյանին եւ Պարին:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

Երեւշաբթի, յունկարի 8-ին, Թիֆլիսում վախճանվեց յայտնի հարուստ Ներսէս Թալի-րեանց: Հանգուցեալը, որ ընկի մեծ-դարալի-սեցի էր եւ ազա վերաբնակված Երեւան, իր ամբողջ կարողութիւնը—մօտ 200,000 ռուբլի—կանոնաւոր կտակով բաժանել է հետեւեալ կերպով.—50,000 ռուբլի նա կտակել է կնոջը եւ ազգականներին, իսկ մնացած 150,000 ռ., որ մեծ մասամբ բաղկացած է առձեռն դրամից եւ փոքր չափով անշարժ կայքերից, կտակել է Երեւանի հայոց հոգեւոր դպրոցին եւ նոյն քաղաքի օրիորդաց ս. Հռիփսիմեան ուսումնա-րանին, որպէս զի կտակած գումարի տոկոսնե-րով այդ ուսումնարաններում պահվին 5 որդե-գիրներ հանգուցեալի անունով: Այս հինգ որ-դեգիրներից երեքը, որոնք պէտք է ընտրվեն մեծ-դարալիսեցի չքաւոր տղաներից, կը պահ-վին Երեւանի հոգեւոր դպրոցում, իսկ երկու-սը, որոնք լինելու են նոյնպէս մեծ-դարալի-սեցի չքաւոր աղջիկներից, կը պահվեն օրիոր-դաց ս. Հռիփսիմեան ուսումնարանում: Հանա-գուցեալի կտակով երեք աշակերտների վրա ծախս նշանակված է 1,500 ռուբլի, իսկ երկու աշակերտուհիների վրա—500 ռուբլի:

Թիֆլիսում երկու օր է, որ եղանակը դար-ձեալ տաքացել է: Կովկասեան լեռներում մեծ ձիւն է եկել, որ եւ արդեւիկ է Ռուսաստանի

Նա պատուի ճանապարհը բռնեց, եկաւ խրճի-թը եւ փարեց պատանու ոտքերով: Զղջման մոր-մօրէից ցաւ տրորում էր նրա մատաղ սիր-տը:

—Գնա, բարձրացիր ժայռի գագաթը եւ ա-ղաչիր Աստուծուն, որ նա վերադառնա ան-անգործութիւն պարզեւէ քո սրտին,—ասաց պատանու:

Հովուհին հուզանդեց, նա կաւ ժայռի գա-գաթը, այնտեղ, ուր բուսել էր պատանուն մահ բերող ծաղիկը, եւ արձարձայն արտաս-վեց: Եւ այդ միջոցին նրա հոգեմայ տանջանքը սփոխանք ու մեղմութիւն գտաւ այդ բարբեր արցունքներում, որոնք կաթկաթելով նրա նախ-կին ուրախ աչքերից, կառնաց-կամաց ներս էին ծծվում ժայռի խորքը:

Յանկարճ մի բան վրչկաց ու խոխոջաց ժայ-ռի կրծքում: Խաիեց արծաթաթափալ, խոխոջու-ն աղբիւր, իսկ չորս բոլոր կանաչով ծածկվեցին խորտու եղեկները: Երկնքից նրանց հոտաւէտ փչերի վրա տեղաց մի ամբողջ հեղեղ աստղե-րի, որոնք սկսեցին պայծառ փայլել: հագա-րաւոր ճրագների նման:

Եւ ժայռի խորքից հնչեց մի ձայն.

—Ա՛յ այդ զայաւ ծառը եւ տար մարդկանց: Թող նա առնալին էլ, անգամ անտուն-անտէրին, խեղճ ու թշուառ ըսող ու սփոխանք պար-գեւէ եւ աղաւթ սրտամաշ ցաւից ու վրշ-տից:

Այդ օրից բերաւոր ծննդեան ճրագներ լու-սաւորում են երկրալիս տառապանքի մալլ գիշերը եւ այդ սուրբ գիշերին հրեշտակները սիրոյ, բաղդի եւ ցնծութեան զգացմունքներով լցնում են բոլոր մարդկանց սրտերը:

Այ. Մատուրեան

Մ օ ս կ վ ա .

պատի գալը, բայց քաղաքի չընկալելու միջ-
նակ այժմ ձևեր երես չենք տեսնել:

«ԱՐՈՒՄԱՅԵ» լրագրի խօսքով, Շուշիում
միայն է յղացել մի ակցիոններական ընկերու-
թիւն հիմնել էլէկտրական երկաթուղիներ չի-
նելու եւ շահագործելու համար Նախ եւ ա-
ռաջ ընկերութիւնը ղեկավարութիւն ունի է-
լէկտրական տրամվայ անցկացնել Շուշի քաղա-
քում Աղդաշ գիւղից, եւ ապա մտադրութիւն
կայ այդ ճանապարհը հասցնել մինչեւ երկա-
թուղիական եւլայի կայարանը, իսկ Շուշի քա-
ղաքից դէպի Չանգեղոսի գաւառը մինչեւ մեր
սահմանը Պարսկաստանի հետ: Ընկերութեան
կանոնադրութիւնը արդէն առաջարկված է
հաստատութեան համար:

«Մշակի» խմբագրութիւնը իր հնորակալու-
թիւնն է յայտնում բոլոր այն անձանց, որոնք
նորոտարկել եւ ջրօրհնէքի տօները պատճառով
ուղարկել են խմբագրութեանը հնորակալու-
թիւններ:

Երեքշաբթի, յունվարի 8-ին, արքունական
թատրոնում կայացաւ երգիչ Բորիսենկոի բե-
նէֆիսը, որ գրաւել էր հանդիսականների մեծ
բազմութիւն: Երգիչն ստացաւ բազմաթիւ ըն-
ծանք եւ պատկեր:

Յունվարի 7-ին թիֆլիսի քաղաքային դռնա-
յի դահլիճում տեղի ունեցաւ մէջնանների ա-
ւագի եւ նրա կանդիդատի ընտրութիւնը: Այդ
պաշտօնի համար քուէարկող բազմաթիւ թեկ-
նածուներէն աւագի պաշտօնի համար ընտրվեց
պ. ի. Ս. Բուդաշով, իսկ նրա օգնական՝ պ.
Ս. Դանդուրով:

Երեքշաբթի մեզ գրում են. «Վեհտաքրքա-
կան չի լինի, կարծես, մի փոքր տեղեկութիւն
հաղորդել մեր նոր աւարտված երեւանեան եր-
կաթուղու գծի հաղորդակցութեան մասին: Ինչ-
պէս պիտի, գծի վրա հաղորդակցութիւնը
սկսվել է դեկտեմբերի 16-ից: Երաթական ե-
րեք քմացք է դալիս Այէքսանդրովից դէպի
Երեւան՝ կիրակի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրե-
րը. քմացքը դուրս է գալիս առաւօտեան ժամի
11-ին Այէքսանդրովից, հասնում է Երեւան
ուղից 8 ժամին երեկոյեան: Հաղորդակցութիւնը
ժամանակաւոր լինելու պատճառով քմացքները
չառ դանդաղ են գնում: Կայարանների մեծ մասը
անպատրաստ է եւ մինչեւ անգամ շատ կայա-
րանների անուններ դեռ չեն գրված: Երեւա-
նից քմացքը դուրս է գալիս առաւօտեան ժամի
8-ից դէպի Այէքսանդրովից երկաթուղի, հինգ-
շաբթի եւ արաթ օրերը, հասնում է Այէք-
սանդրովից ուղիղ ժամի 5-ին երեկոյեան: Եր-
րորդ կարգի տոմսակի դիմը արժէ 2 ռ. 90 կօպ.
իսկ երկրորդ կարգին՝ 4 ռ. 40 կօ. Ընդհան-
րապէս, ժողովրդի ուրախութեանը չափ չը կայ
գծի բացման առիթով, իսկ վաճառական դասա-
կարգի համար մի փոքր տխրութիւն է. մտա-
ծում են թէ գիծը բացվեց, այսուհետեւ առեւ-
տուրը կը վատանայ, որովհետեւ հեշտ հաղոր-
դակցութիւնից օգտվելով, շատերը թիֆլիս կը
գնան ապրանք առնելու:—Եւ ոչ թէ Երեւան կը
գնան»:

ՂԱՄԱՐԻՑ մեզ գրում են. «Դեկտեմբերի
30-ին, կիրակի օր, հայոց նախկին արական
դպրոցի դահլիճում տեղի ունեցաւ տեղիս հայ
սիրողների ներկայացուցիչ յօգուտ Ղալարի Բա-
րեգործական ընկերութեան ներկայացուցիչ
Գ. Սուրբուհիանցի «Էլի մէկ օր» 5 գործո-
ղութեանը կօմիդիան իրաւը պատածից աւելի
լաւ անցաւ, չը նայելով, որ սիրողները միայն
մէկ չարաթ էին պատրաստվել ներկայացուցիչ
վերջը տեղի ունեցան պարեր, որոնք տեւեցին
մինչեւ ժամի երեքը: Աչքի էր ընկնում տեղերի
էփանութիւնը, որը պատիւ է բերում սիրող-
ներին: Դահլիճը լիքն էր ժողովրդով: Ծօգուտ
ընկերութեան զուտ արդիւնք մնաց մօտ 100
րուբլի»:

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Ամսիս 4-ին թե-
մական դպրանոցի հին շինութեան դահլիճում
(նորը դեռ պատրաստ չէ) տեղի ունեցաւ ա-
շակերտական ներկայացում: Խաղացին «Դաւա-
պար Ասի» դրաման եւ «Մադոյի կտակը» վո-
դելիլը: Ներկայացումը ընդհանրապէս բաւարար
անցաւ: Ներկայացումից յետոյ տեղի ունեցան
պարեր առիական երաժիշտների նուագածու-
թեամբ, որ շատ կենդանի անցան: Մուտքը
ձրի էր»:

ՂՈՒՐԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Յունվարի 3-ին,

Ղուրայի կուրբի դահլիճում խաղացին ուսու-
րէն «Յօժօտա քօժէ» եւ մի ուրիշ պիէս,
օգուտ ստացվեց մօտաւորապէս 60 ռ., որը
յատկացրին Ղուրայի թատրոնի բեմին»:

ՂԱՄԱՐԻՑ մեզ գրում են. «Մօտ օրերումս
սպասվում է այստեղ Թոմաս վարդապետը
իրեն Ղալարի յաջորդը»:

ՓՕԹԻՒՑ մեզ գրում են. «Մի քանի հայ ե-
րիտասարդների նախաձեռնութեամբ, այսօր,
յունվարի 7-ին, այստեղի հայ լուսաւորչական
եկեղեցում հանդիսաւոր հոգեհանգիստ կատար-
վեց մեր ամենիս պաշտելի նահապետ՝ հայր
Ալիշանի յիշատակին: Եկեղեցու մէջտեղը դըր-
ված էր աղաղակաւ գիակիր սեղանը եւ նրա
վրա դրված էին խաչ եւ աւետարան, նոյնպէս
դրված էր հ. Ալիշանի պատկերը՝ կանաչ ճիւ-
ղերով զարդարված եւ երկնաքանդ թարմ ծա-
ղիկներից եւ կանաչ ճիւղերից հիւսված մի
պսակ՝ հետեւեալ մակագրութեամբ. «Հայ ա-
ւերականի վրա սոււաւնող Արծիւն—Ալիշանի
յիշատակին: Փօթի թէ լուսաւորչական եւ թէ
հայ կաթօլիկ հասարակութեան կողմից»: Հո-
գեհանդիստին ներկայ էին բաւական կաթօլիկ
հայեր»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՆ

ԿԻՒԿԻՍԵՒ ԿԱՌՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

Մինչդեռ «Տան» Կիւիկոյի կաթողիկոսու-
թեան» հարցը վեցաւեայ ձգձգումներից եւ
թիւրքաց կառավարութեան յարուցած խոչըն-
դոսներից յետոյ համարվում էր լուծված Գէորգ
եպիսկոպոս Երեքեանի ընտրութեամբ եւ Կիւի-
կոյի հայ ժողովուրդը կարող էր յուսալ, թէ
չուտով կունենայ իր կաթողիկոսը, ահա յան-
կարծ այդ չարաքաւտիկ հարցը մտնում է մի
նոր փազիսի մէջ:

Ինչպէս յայտնի է, վեց տարի առաջ Կիւի-
կոյի կաթողիկոս ընտրվեց Գրիգորիս եպիս-
կոպոս Ալէքսանդր Սուլթանը չը կամեցաւ
հաստատել այդ ընտրութիւնը. պահանջեց, որ
կաթողիկոս ընտրվի Կիւիկոյի թեմի հոգեւո-
րականներից, առանց Կ. Պօլսի հայոց պատ-
րիարքարանի ամենակցութեան: Պատրիարքա-
րանը չը համակրեց այդ պահանջին, որի նը-
պատակն էր բաժանել Կիւիկոյի թեմը ընդհա-
նուր հայոց եկեղեցուց: Վերջապէս ամբողջ
վեց տարվայ դիմումներից, բանակցութիւննե-
րից յետոյ, պատրիարքարանը կարողացաւ մի
քանի զիջումներ անելով ընդունել տալ, որ
կաթողիկոսի ընտրութիւնը կատարվի Առաւա-
շտի, Կիւիկոյի ժողովրդի եւ հոգեւորականու-
թեան ներկայացուցիչների կամ պատգամաւո-
րական ժողովի ձեռքով, պատրիարքարանի կող-
մից նշանակված հսկող տեսչի նախագահու-
թեամբ: Նախապատրաստական բոլոր գործո-
ղութիւնները եմթաղել էին տալիս, որ կաթո-
ղիկոս կընտրվի Սահակ եպիսկոպոս իրաւաւեան,
Երուսաղէմի վանքի լուսարարապետը եւ հսկող
տեսուչ-նախագահը: Գոնէ սկզբնական քուէար-
կութեան ժամանակ Սահակ եպիսկոպոսը կա-
րողացել էր իր անձի վրա միացնել քուէների
մեծամասնութիւնը. սակայն, հակառակ բոլոր
պահանջներին, վերջնական ընտրութեան ժա-
մանակ կաթողիկոս ընտրվեց Գէորգ եպիսկո-
պոս Երեքեան:

Այս ընտրութիւնը չէ կարելի համարել անա-
շտ Կիւիկոյի ներկայ պայմաններում: Երե-
քեան կրթված եկեղեցականի եւ ճարտար քա-
րողչի համարու ունի, գործունեայ անձն է, մի
եւ նոյն ժամանակ թիւրքաց կառավարութեան
վստահութիւնը վայելող, իսկ այդ հանգաման-
քը, որքան էլ աննպաստ կարծիք կարողանայ
ներշնչել Գէորգ եպիսկոպոսի մասին, բայց ան-
հրաժեշտ պայմանն է սուլթանի հաւանութեան
եւ հաստատութեան: Յամենայն դէպս այդ
ընտրութիւնը մենք համարում ենք անշուք եւ
պէտք էր յուսալ, որ հաստատվելով եւ օժիվ-
ելով կաթողիկոս, Գէորգ Երեքեան կը կարողա-
նար փոքր ի շատէ կարգ հաստատել Փոքր-
Հայաստանի այդ բազմալեզու թեմի մէջ, որ
այնքան քաղաքային վերջին աթոռակալ Մկրտիչ
կաթողիկոսի օրով:

Երեքեան եպիսկոպոսի ընտրութեամբ գոհ
էին երեւում է թիւրքիայի գործող չըմանները:
Գոնէ այդպէս են թելադրում մեզ մտածել այն
բազմաթիւ ներքողական յօդուածները, կենա-
դրութիւնները, որ Կ. Պօլսի հայ մամուլը չը-
նալով նորընտրի կաթողիկոսին: Գոհ էր երե-
ւում եւ ինքն ճարտարը, որովհետեւ մի քանի
օր չարունակ նա ընտրւում էր հնորակալու-
թիւններ: Ընտրութիւնը տեղի ունեցաւ նոյն-բ-

բերի 29-ին եւ մինչեւ դեկտեմբերի 14-ը Գէ-
որգ եպիսկոպոսն ընտրւում էր հնորակալու-
թիւններ եւ իր պապալ պաշտօնին վերաբե-
րեալ կարգադրութիւններ էր անում:

Սակայն դեկտեմբերի 14-ին խնդիրը բոլոր-
վին տարբեր հանգամանք է ստանում: Երեքեան
հրաժարական է ուղարկում ազգային վարչու-
թեան, թէ Օրմանեան պատրիարքի, թէ զա-
նազան ազգեցիկ անձանց դիմումները եւ խն-
դիրները՝ յետ ամենաւ հրաժարականը, անա-
շտ են անցնում: Երեքեան տոնջարկում է նոր
ընտրութիւն կատարել եւ իբրեւ միակ պատ-
ճառ իր հրաժարման՝ նա առաջ է բերում այն
փաստը, թէ «Իր մէջ չի գտնել պէտք եղած
կորովը այդ նոր ծանր պաշտօնին համար», չը
նայելով որ դեռ մի ամիս, մի քանի օր առաջ
միանգամայն վստահ էր այդ կորովի մասին:

Շատ ճիշդ է նկատում «Սուրհանդակ» լրա-
գիրը, երբ ասում է. «Յուսարարութիւնը աւե-
լի մեծ եւ դառն պիտի ըլլայ նոյն իսկ Կիւի-
կոյի մէջ, ուր վստահութիւն կայ այս պահու-
թէ իրենք ունեցան վերջապէս իրենց հովուա-
պետը: Չանազան կողմերէ պատգամաւորներ
իրենց անձնական գործերը թողնելով՝ եկան հա-
ւաքունեցան Առաւաշի մէջ, պատրիարքարանի
եւ իր մասին ներթափանց գոհորութիւններ
եւ աշխատութիւններ յանձն առաւ, կա-
ռավարութիւնը պաշտօնական ներկայացու-
ցիչներ անուանեց եւ գործողութիւններ կա-
տարեց, հայ խմբագիրներն ալ իրենց մասին
գոհորութիւններ բերին, սիւնակախերով գի-
րեցին, զլուի յոգնեցուցին, միայն մաշկու-
ցին, այս ամեն ջանքերը ապարդիւն կանցնին
հիմա»:

Բայց ինչն է այդ անախակալ եւ դատապարտե-
լի հրաժարման իսկական պատճառը: Արդե՞ծ մի
նոր ինտրիգա թիւրքաց կառավարութեան կող-
մից, յայտնի է, որովհետեւ Երեքեան եպիսկոպոս
«կորովի» պատճառից յետոյ, բերում է եւ մի
այլ պատճառ, այն, որ ընտրական ժողովը փոքր
մեծամասնութեամբ է ընտրել իրան կաթողի-
կոս, որովհետեւ 59 քուէներից ստացել է միայն
32 քուէ: Ի հարկէ, այդ նոյնքան անկեղծ պատ-
ճառ է, որքան «կորովի» պատճառը. ամենահա-
ւանական, եթէ մի կողմ թողնենք կառավար-
չական ինտրիգների ենթադրութիւնը, այն է, որ
ակնարկում է հաբեւանցի կերպով նոյն «Սուր-
հանդակ» լրագիրը. դուրս է գալիս, որ Երեքեան
եպիսկոպոս յարուցել է մի հարց, որ այնքան
ուղեւորներին եւ խոտովութիւնների պատճառ
դարձաւ եթեմանական թուականներին եւ
համարվում էր վերջնականապէս թողնված, դա՞
Կիւիկոյի աթոռի աթոռի՝ Էմիլիանի Մայր Աթոռի եւ
Կ. Պօլսի պատրիարքարանի հետ ունեցած յա-
րաբերութեան կամ իրաւաստութեան ինչդիրն է:

Եթէ միայն ճիշտ է «Սուրհանդակի» այդ հա-
ղորդածը, մենք խօսք չենք գտնում պախարա-
կելու եւ դատապարտելու: Երեքեանի վարմունքը,
որ թիւրքեանի հայոց ներկայ ճգնաժամի րօ-
պէումս յարուցանում է ազգային վստահաւոր եւ
անօգուտ հարցեր, փոխանակ, իբրեւ եկեղեցու
ու աւետարանի պաշտօնայ, շտապելու իր
աթոռը եւ սփոխելու մի տառապնալ ժողո-
վուրդ, որ այնքան պէտք ունի հոգեւոր միա-
թարութեան:

Յաջորդ անգամ մենք կը բացատրենք, թէ
ինչու վստահաւոր եւ անօգուտ ենք համարում
իրաւաստութեան մասին յարուցած այդ հարցը:

Հ. Առաքելեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Վերջապէս թիւրքաց մամուլն եւս սկսեց
ուշադրութիւն դարձնել այն տառապնական կա-
շառակերութեան վրա, որ տիրում է թիւրքա-
կան պաշտօնականների չըմանում՝ սկսած ամե-
նաստորիներից մինչեւ ամենաարարքը: Մեր պար-
բերական մամուլի մէջ, ասում է «Սարահ» լրա-
գիրը, զանգատներ են լայնում այն մասին, թէ
ամենամեծ դժբախտութիւնը թիւրքաց պե-
տութեան համար նրա պաշտօնականների կաշա-
ռակերութիւնը եւ անձնավաճառումն է: Առա-
ջանում է արդե՞ծ այս երեւոյթը նրանից, որ
կենդանի պահանջները աւելի բարդվել են, թէ
նրանից, որ այժմ տիրում է կրօնական եւ քա-
րոյական սկզբունքների անկումն, բայց եւ այն-
պէս փաստը այն է, որ պետութիւնը կիրտի-
քական րօպէում հաղիւ թէ կարողանայ յոյս
գնել իր քաղաքացիական եւ զինուորական
պաշտօնականներից շատերի վրա: Բարդակաւնու-
թեան ընդհանուր անկումն հասել է այն աս-
տիճանին, որ նրան չէ կարելի բարձրացնել ոչ
գրաւական պարգեւներով եւ ոչ խիստ միջոց-
ներով: Շատ անգամ ասված է մամուլի մէջ,
թէ չը նայելով իր անընդհատ սպառնալի նա-
խախնդներին եւ հզօր ամբողջութիւններին, թիւր-
քեան նմանում է մի անպիսի մեծ շինութեան,
որի գոնեւոր ու պատուհանները ամեն կողմից
բաց են թշնամու համար: Մեր նաւահանգիստ-

ները Արաքիայի, Պարսից Ծոցի, Միջերկրական
եւ Սև ծովերի ափերում պաշտպանված են
բերքերով, մարտկոցներով, ամենանոր ձեւի
թնդանութիւնով, մաքրային իշխանութեան ներ-
կայացուցիչներով, որոնք, սակայն, ամենեւին
արդե՞ծ չեն հանդիսանում այն բանին, որ թըշ-
նամին զօրքեր իջնեն մեր երկրի ափերում,
ինչպէս այդ արաւ Պարսիսի Միտիլենում,
կամ ամենայն համարձակութեամբ ծաղկէ մաք-
սանեցութիւնը: Այս բոլորը առաջանում է
նրանից, որ կաշառելով մեր քաղաքացիական
եւ զինուորական պաշտօնականներին, ամեն ինչ
հեշտութեամբ կարելի է ձեռք բերել թիւրքա-
յում: Երեւոյթը չափազանց ցաւալի է, բայց եւ
այնպէս անկասկած է, որ նա խոր արմատ է գցել
թիւրքական բարբերի մէջ»:

—Իրանդիայի գործերի գլխաւոր քարտու-
ղար Ունտգէմ մօտ օրերումս մի ճառ արտա-
սանեց Բէյքաստում, որ նուիրված էր հողային
կառաւածատիրական հարցին: Միխիտոր ասաց,
թէ կամենում է բոլորովին անկեղծ լինել, այդ
պատճառով էլ յայտնում է իրանդական ազա-
րակատէրներին, որ ունեցնողական միջնաս-
տութիւնը երբեք չի մտցնի հողի հարկադրա-
կան օտարացումն, այսինքն չի խլի հողը կա-
ռաւածատէրներից յօգուտ ազարակատէրների: Բա-
ցատրելով իր հիմունքները այդ միջոցի դէմ,
Ունտգէմ ասաց, թէ պարսկականական նստա-
չըմանի սկզբում կառավարութիւնը կառաւարկէ
մի օրինակի, որ վերաբերում է հողային հար-
ցին: Իրանդիայում «Այս օրէնքը,—ասաց նա,—
իրաւունք կը տայ չափ ունեցող կողմերին որո-
շել վաճառման գինը, իսկ կառավարութիւնը կը
հսկէ, որ արդարացի կերպով որոշված գինը
միայն վաճառի գնողի կողմից եւ բարձր չը
լինի նրա ոյժերից, ինչպէս նաեւ կը հսկէ այն
բանի վրա, որ վաճառողը չը հարկադրվի տալ
իր հողը անարդար գնով: Ապա ճառարասը
անցաւ հողային այն ագիտացիային, որ վարում
է 1898 թվականին հիմնված իրանդական միա-
ցեալ ընկերութիւնը: Վարչական իշխանութիւն-
ները եւ դատարանները, իրանց մաքաւումն մէջ
այդ ընկերութեան դէմ, կը հետեւեն նախկին
քաղաքականութեան: Առաջինը՝ Իրանդիայի
այն չըմաններում, որոնք ընկերութիւնը առան-
ձին գործունէ չէին էլ ցոյց տալիս, կը մըտցն-
վին բացառիկ օրէնքներ, որովհետեւ թեան
պաշտօնականների թիւը այնտեղ կաւելցաւ իւր
նրանց պահպանութեան ծախքերը կը բարդվին
այդ չըմանների վրա: Երկրորդը՝ կառավարու-
թիւնը այսուհետեւ աւելի կարճ դատաւստան
կը տեսնէ միտիլաների վերաբերմամբ, որով-
հետեւ «հիւանդութեան առաջն առնել աւելի
հեշտ է, քան բժշկելը»:

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍՍԻ ԳՈՐԾԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

8 յունվարի

ԿԱՆՈՒԳԱ Բացվեց նահանգական ագնուա-
կանութեան ժողովը:

ՎԱՐՇԱՎԱ: Մետալական արդիւնաբերու-
թեան կրած ճգնաժամը չօչափեց երկրի նշանա-
ւոր ձեռնարկութիւնները:

ԼՕՆԴՈՆ: Համայնքների ժողովը Վիճարանու-
թիւններ ուղերձի առիթով: Պատասխանելով
հարցապնդումին, Կրանքօրն ասում է, որ
սպանօ-ամէրիկական պատերազմը սկսվելուց
առաջ Մնչկոյան պատրաստ էր գործել ի նպաստ
խաղաղութեան, բայց մերժեց ուրիշ կողմից
ստացված առաջարկութիւնները, որոնք կարող
էին ճնշման տպաւորութիւն գործել ամէրիկա-
կան կառավարութեան վրա եւ Ամէրիկայի
քննադատութեան բնաւորութիւն ստանալ:
Ազատամիտ Կուլեյ առաջարկում է եռամիտ
կերպով չարունակել պատերազմը: Քննադատե-
լով կառավարութեան անբաւարար ձեռնարկու-
թիւնները, Իլիկ յայտնում է, որ Մնչկոյի այժ-
մեան անբաւարար միջազգային դրութեան
պատճառը պատերազմի ձգձգելն է: Հօլադը
Վինսէնտ տառերում է Կուլեյի առաջար-
կութեան դէմ, աւելացնելով, թէ պատե-
րազմը վերջնապէս ինչո՞ք հարաւային Աֆ-
րիկայում պէտք է մնան չորս-հինգ տարի
չարունակ հարիւր հազար մարդիկ: Չեմբերլէն
պայացուցանում է, որ պատերազմի վրա կա-
ռավարութեան եւ իշխանութեան-պատասխա-
նակի ունեցած նախադիմանքի միջեւ էական
տարբերութիւն չը կայ: Կենտրոնացած բա-
նակները չլինված են Բօտայի գործունէութեան
եղանակի պատճառով: Եթէ բօշները կարծում
են, որ կարող են ձեռք բերել այն պայման-
ները, որ Կիտլենի առաջարկել է գնեւրալ Բօ-
տային, նրանք չառ սխալվում են: Այն ժա-
մանակվայ պայմանները, որ ամենամանկ
քննադատներն անգամ անօրինակ ազատամիտ
էին համարում, բօշները անպայման մերժե-
ցին: Եթէ բօշները սկսեին խողաղութեան
բանակցութիւնները, նրանք նախ եւ առաջ
պէտք է միջնորդներ գտնէին, որոնց պէտք է
Մնչկոյան բաւական հեղինակաւոր ճանաչելու
Շատ կասկածելի է, որ Կիւլեյը եւ նրա չը-
ջապատողները այդպիսի հեղինակութիւն վա-

յեղին Ապա բռնություններ միջնորդները պարտա-
նոր պետք է լինեն պայմաններ առաջարկել
քննություն համար կողմնակցությունը պատ-
րաստ է բոլոր կարգերի լայն շահերով ներուժ
հնորհել, որքան դա համապատասխան է ար-
դարությունը եւ Անգլիայի ապահովությունը
ապագայում Դիլյուսի առաջարկությունը, որը
քննադատում էր պատերազմ վարելու եղա-
նակը հարաւային Աֆրիկայում, մերժեց:

Նիւ-Եօրկ: Պանաման ծովածոցում պատե-
րազմ տեղի ունեցաւ յեղափոխականների երեք
նաւերի եւ կառավարչական երկուսի միջեւ:
Առում են, որ բոլոր նաւերն էլ ջրի տակն են
գնացել:

Պէյկին, Կվանտի նահանգի հիւսիսային մա-
սում սպանված են ֆրանսիական միսիոները եւ
քրիստոնէութեան ընդունած երկու չինացիներ:
Բելիւս: Հաշւած են 13 սպանվածներ, մի
քանի մարդիկ անհետացան:

ՕՐԱՆ: Օտարերկրացի լէգիոնի կապիտաններ
Կրէյվէյն եւ Գրասիէնիս փախստական զինուոր-
ները սպանեցին Դիւլյէրիէի հարաւում երկուսն
էլ առանց պահակախմբի գնացել էին զբոսնելու:
Մարդասպանները դեռ չեն գտնված:

ՊԱՐԻՉ: Վիճաբանությունների շարունակու-
թիւնը արտաքին գործերի միջնորդութեան
բիւրօյի վերաբերմամբ Կաստիլիան բացառ-
ութիւններ է պահանջում ֆրանսիական քա-
ղաքականութեան վերաբերութեամբ: Էստուր-
նէլ ցաւ է յայտնում, որ ֆրանսիան յարել է
իւրաքանչիւրին, համաձայնելով եւրոպակա-
նացնել Չինաստանը: Խոսելով Իտալիայի հետ
բարեկամանալու մասին, հետեւին ասում է,
որ երկրային իշխան է Տրիպոլիսը բաժան-բաժան
անկողն, եթէ ցանկանային Տրիպոլիսը որ եւ է
մէկին գիշել, ոչ ոք չէր վերցնի այդ երկրը:
Անցնելով դէպի Թիւրքիան, նա դատապարտում
է եւրոպական քաղաքականութիւնը, որը թող
է տալիս, որ թողնելին ճշմարտութիւնը: Իս-
թանբուլում անգլիական քաղա-
քականութեան վրա Մարսիլիում եւ ա-
պագոցնում է, թէ հարկաւոր է բացա-
տրութիւններ պահանջել Անգլիայից: Գա-
բէր հարցնում է Դիւլյէյն իտալական ժուր-
նալիստի հետ ունեցած խոսակցութեան վերա-
բերմամբ: Դիւլյէյն պատասխանում է, որ ինքն
յանձն է առնում պատասխանատուութիւնը իր
խոսքերի համար եւ ոչ թէ այն բանի համար,
ինչ որ իրան վերագրում են Գաբէր պահան-
ջում է լրացնել հերքումը, յոյս յայտնելով, որ
1859 թ-ի սխալները չեն կրկնվի:

ՎԱՐՇԱՎԱ: Փետրվարի 21-ին ուսաց հա-
սարկութիւնը կազմում է երկույթ, նուիրված
Գոգոյի յիշատակին:

9 յունվարի

ՄՕՍԿՎԱ: Ոչխարաբոյժների խորհրդակցու-
թիւնը որոշեց միջնորդել արտասահմանեան
բրդի մաքրահարկ բարձրացնելու եւ ոչխարի
մսի ու մսի տեղափոխութեան ներքին տարի-
ֆը պակասեցնելու մասին: Խորհրդակցութիւնը
ցանկութիւն յայտնեց, որ պետական բան-
կի օգնութեամբ էժան կրէդիտ արվի բրդի
համար, կազմակերպվի բրդի առևկցիոնա-
կան վաճառումն, կառուցվին փորձական
կայարաններ հարաւային Ռուսաստանում, ին-
չն ժաի տեղափոխութեան համար արագ դը-
նացներ եւ շինվին սպանդանոցներ ու սառ-
ցարաններ Ռուսաստանի հարաւում եւ Լի-
բավայում: Ոչխարաբոյժներից պատգամաւորու-
թիւն կերթայ ֆինանսների միւստրի մօտ,
ԵՆՐՕՍԿՎԱ: Ժամանակ Մեծ Իշխան Կոնս-
տանտին Կոնստանտինովիչ:

ՊԱՐԻՉ: Պատգամաւորների ժողով: Էտիէն
դուլում է անգլիական գաղթականական նախ-
կին քաղաքականութիւնը եւ քննադատում է
անգլիացիների գործողութիւնները, որոնք ձգե-
տում են իրանց ձեռքը գցել ֆրանսիական եր-
կաթնուղին Ջիբուտիում, Աբիսինիայում: Խո-
սում է ապա ֆրանս-անգլիական համաձայնու-
թեան մասին Նիդէրի վերաբերմամբ եւ մատ-
նացրց է անում, որ անգլիացիները իրանց
ձեռքի տակն ունեն բոլոր պողատու հողերը
Սէյլը մինչեւ Չագը: Վերանսին իրաւունք ու-
նի սահմաններն ուղղել Մենը ցանկանում ենը
Մարսիլիոյ անկախութիւնը: Բայց մեր ազդե-
ցութիւնը պէտք է առաջնութիւն ունենայ:
Անգլիացիները պահանջում են իրանց համար
առեւտրական արտոնութիւններ եւ կոնցէսիա-
ներ, պէտք է նրանց հասկացնել, որ մենք վի-
րաւորական ենք համարում ամեն մի գործո-
ղութիւն, որը ձգտում է յետ մղելու մեզ Սիա-
մում: Ֆրանսիան պէտք է ամենաքիչը անգ-
լիացիներին հաւասար դրութիւն ունենայ:
Պէտք է հսկել այն բանի վրա, թէ ինչ է կա-
տարվում Կովկասում եւ Միջերկրում: Հարկա-

ւոր է, որ առնու աղբ մեր շահերը պաշտպանված
լինեն: Դիւլյէյն չի յեղեցում է, որ կիսապաշտ-
արձանաբարութեան ստորագրելը մի հետեւանք
է, որով կարող է պայծենալ ֆրանսիան: Մեր
դրութիւնը աշխարհում գոհացրել է, մասնա-
ւանդ Թիւրքիայում, ուր նա պակաս չէ ուրիշ-
ների դրութիւնից: զլխաւոր ձեռնարկութիւն-
ները գտնվում են ֆրանսիացիների ձեռքում:
Ֆրանսիական դպրոցների թիւը մեծացաւ Մի-
տիէնէում արած ցոյցի նպատակը մեր շահերի
պաշտպանութիւնն էր: մենք մեր բոլոր պա-
հանջները կատարել տուցինք, չը խախտելով
ուրիշների իրաւունքները: չը մնալով Միտի-
էնայում, մենք կամենում էինք ցոյց տալ մեր
անկողնապահութիւնը եւ արդարացնել մեզ
վրա ունեցած վստահութիւնը: Դիւլյէյն խոս-
տովանում է, որ մեծ նշանակութիւն ունի, որ
երկաթուղին ֆրանսիայի ձեռքում մնայ: Զի-
բուտիում: Սիւսի նոր երկրի եւ Գէբրիէան
նոր կղզիների վերաբերմամբ ֆրանսիան պա-
հանջում է միայն դաշնագրի ներքին պահպանու-
մը: Անցնելով Մարսիլիոյ, Դիւլյէյն վկայում
է, որ առաջին պէս բարեացակամ է վերա-
բերվում դէպի նրան: նա լրացրեց 1845 թ-ի
դաշնագիրը սահմանի վերաբերմամբ, թող տա-
լով ազատ ցեղերին միմեալ այս կամ այն պե-
տութեան հետ: ոչ ոք ֆրանսիայից աւելի չէ
ցանկանում Մարսիլիոյ անկախութիւնը: մի քա-
նի տարում մի չաքը դաշնագրի ներքին միացր-
ված են մեր աֆրիկական կայսրածքների սահ-
մանները: Ֆրանս-իտալական առեւտրական հա-
մաձայնութիւնը եւ աֆրիկական պայմանագիրը
փոխելին յարաբերութիւնների բնաւորութիւնը
ֆրանսիայի եւ Իտալիայի միջեւ: այդ յարա-
բերութիւնները շատ բարեկամական դարձան
եւ պակասեցին փառաւոր ցոյցով: Տուլուսում,
որը ողջունեց որպէս շատ երկար շարունակ-
վող տարաձայնութիւնների վրայն: ֆրանս-
առեւտրական դաշնակցութիւնը ոչ ոքին չէ սպառ-
նում, բայց կարող է ոչնչացնել ամեն տեսակ
սպառնալիք: Այդ հետեւանքները—պատգամա-
ւորների ժողովի իմաստութեան գործն է: Շառ-
տենէի առարկութիւնից յետոյ, որը պահան-
ջում էր, որ ֆրանսիան համաձայնութիւն կա-
յացնէ Սպանիայի հետ Մարսիլիոյ վերաբե-
րմամբ, ընդհանուր վիճաբանութիւնները վեր-
ջացան: Ընդունվեցին բիւրօյի մի քանի բա-
ժաններ, Դիւլյէյն ինքիքով վերականգնեց
կրէդիտը վատկանից դեպքանութեան համար:

ՊԱՐԻՉ: Սենատ: Միջապետ Կիւլէրվիլ հար-
ցաւորում է անում նաւատորմի նաւերի վրա
ներքին ծառայութեան վերաբերմամբ արած ո-
րոշման աղիթով: Հետեւը յայտնում է իր
յարգանքը դէպի խղճի ազատութիւնը, բայց
բողբում է քահանաներին վերաբերեալ միջոց-
ների դէմ նաւերի վրա կանխում էր միայն թող տալ մեր
նաւատնիքին կրօնական ծիսակատարութեան
ազատութիւնը, ոչնչացնել այդ հարցում ամեն
տեսակ ստիպողականութիւն եւ ապահովել
խղճի աստատութիւնը: Սենատը ընդունում է
հերթական հարցերին անցնելու բանաձեւը, վը-
կայելով իր յարգանքը խղճի ազատութեան
սկզբունքին եւ հաւանութիւն տալով կառավա-
րութեան բացատրութիւններին:

ՊԱՐԻՉ: Դիւլյէյն աւարտեց իր ճառը այս-
պէս: «Մեր դաշնակցութիւնը Ռուսաստանի
հետ ցոյց է ոչ այնքան խորամիտ մարդկանց,
որ նա գոյութիւն ունի այնպիսի պայմաննե-
րում, որոնք նրան անհրաժեշտ են դարձնում
ընդհանուր հաւասարակշռութիւնը պահպանե-
լու համար, որ փորձեր են լինում քանդել
դաշնակցութիւնը (որը ոչ ոքին չէ սպառնում,
բայց ոչնչացնում է բոլոր սպառնալիքները), ա-
ռանց քաշվելու աղաւաղել մինչեւ անգամ ա-
մենաանարակ գործողութիւնները: Դաշնակ-
ցութիւնը տալիս է աշխարհին միայն քաղաքա-
կան փոստէմի լրջութեան մի նոր ապացոյց, որ
միացնում է բոլոր ձեռք բերած երաշխաւորու-
թիւնները, մի կողմից գոյութիւն ունե-
ցող շահերի կատարեալ ներդաշնակութիւն,
միւս կողմից ոյժերի հաւասարութիւն, ո-
րի հետեւանքը անհրաժեշտութիւն առաւելու-
թիւնների լրակատար հաւասարութիւնն է, այդ
համագործը յայտնել են նոր ընտրված
ընդհանուր խորհուրդները եւ հայրենասէր աղ-
քաքանութիւնը, որոնք Դիւլյէյնի խղճից մինչեւ
Իշխան ողջունում էին Արքայական Հիւրին, որի
ներկայութիւնը վկայում էր նրա բարձր անձ-
նուիրութիւնը ընդհանուր գործին: Ազգայնա-
կութիւնը կարող էր տեսնել, թէ որպիսի հա-
տատուն հիմք են տալիս զօրք եւ նաւատոր-
մը, որոնց զօրութիւնը աճում է օրից օր, դաշ-
նակցութեան, որ կամեցաւ եւ կարողացաւ տալ
ֆրանսիան:

Նիւ-Եօրկ: Պանամայից հեռագրում են, որ
յեղափոխականներին աջողվել է ափ իջեցնել
զօրքերը Սարքինի մօտ: Հաստատվում է, որ
կողմնակցական կառավարութիւնը ջարդվել է
կարուպանոյ մօտ:

ԽՐԻՍՏԻԱՆՆԱ: Ֆալստինէն ընդունեց օրէնքի
այն նախագիծը, որով կանանց իրաւունք է
տրվում դատաւորներ լինել դատարաններում:

Խմբագիր՝ ԱԼԷԿՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻԻ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺԱՂՈՎԱՐԱՆ

Շաբաթ, յունվարի 12-ին
նշանակված է

ԴԻՄԱԿԱՀԱՆԴԻՍ

սովորական կարգով 1—2
(10—12)

Ֆրանսիական Շոգենաւային Ընկերութիւն
«ՄԵՍՍԱԺԵՐԻ ՍԱՐԻՏԻՄ» — «MESSAGERIES MARITIMES».

14/27-ին յունվարի մեկնելու է Բաթումից, երեկոյան ժամը 5-ին, «Sidon» շոգենաւը, հան-
դիպելով Կ. Պոլիս, Զիւրիխ, Պրէյ, Մարսէյ, Հաւր եւ Լոնտոն:

Ուղղակի հաղորդակցութեան տոմարները մինչեւ Պարիզ, Նոյնպէս եւ մինչեւ Շանգհայ
(Չինաստանում), Վլադիվոստոկ գնացողների համար, կարելի է ստանալ Թիֆլիսում պակասե-
ցրած գներով:

Ապրանքների եւ ծանաղարկողների մասին հարկաւոր տեղեկութիւնների համար դիմել
Ընկերութեան Թիֆլիսի գործակալ պ. Վ. Յակոբեանին, նախկին Արծրունու գալէրէյում № 127
գրասենեակը, տէլեֆոն № 603: Գրասենեակը բաց է 9—1 ժամը ցերեկվայ եւ 5—7-ը երե-
կոյան:

ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

Ե Բ Կ Ո Ւ Ս Ե Ռ Ի Ա Ն Զ Ա Ն 8 Հ Ա Մ Ա Ր

Առեւտրական Կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առեւտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց եւ պատրաստել գործնական ծանաղարկող հմուտ հաշուապահ-
ներ: Աւարտողները ստանում են ատեստատ եւ արձանագրութիւն:
Աւանդելի առարկաները արմը են՝ 1) Առեւտրական Տնտեսութիւն, 2) Առեւտրա-
կան Թուղթագրութիւն, 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի եւ բանկային), 4) Թուա-
բանութիւն համրիչի վրա, 5) Առեւտրական թղթակցութիւն, 6) Առեւտրական եւ
մուրհակի կանոնադրութիւն եւ 7) Գեղարդութիւն, վատ ձեռքի ուղղելը:
Ուսումը սկսվելու է յունվարի 25-ից: Ընդունելութիւնը Յունվարի 10-ից, ամե-
նայն օր, առաւօտեան ժամը 10-ից մինչեւ 12-ը, կուրսեր հիմնողի բնակարանում, Սո-
լոյակում, Ալեքսանդր Փրիգոնովի տանը № 9, Սերգիեյակաւ եւ Լերմոնովսկայա փո-
ղոցների անկիւնում: Մրադիրը եւ կանոնները կարելի է ստանալ ձրիպէս կուրսեր
հիմնողի բնակարանում: Օտարազգաբանջիք դիմում են Դիֆլիս, С. П. Мануэляны.
(ե. հ. կ.) 3—12

Паровая Ризоочистительная Мельница
„ВОСТОКЪ“
ВЪ БАКУ
Принимаеть заказы на рисъ всёхъ сортовъ Прейсъ-ку-
рантъ и образцы высылаются бесплатно.
3—10

„Փ. Ն. ՓՐԻԴՈՆԵԱՆ“
ԿՈՆՖԵՏԻ ԵՒ ՇՈԿՈԼԱԴԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
Կովկասեան գիւղատնտեսական ցուցահանդէսում մեր պատրաստած ապրանքները արժանացան—
Կովկասում Կոնֆէտի արդիւնաբերութեան
ՄԻԱԿ ՄԵԾ ԱՐԾԱԹԵԱՅ ՄԵԴԱԼԻ
Առանձնապէս յանձնարարում ենք. ՌԱՀԱԹ-ԼՈՍՈՒՄԻ, Կարամէլ «ԻԻԲԻԼԵԱՅ» եւ առհասա-
րակ բարձր յատկութեան կարամէլներ արդիւնաբերութիւն:
Գործարանում աշխատում են մալաբարաբի նշանաւոր վարպետներ
Պատուէրներով դիմել. Թիֆլիս, Պալլոսկայա փողոց, սեփական տուն
Գործարանի հեռախօս № 362, գործարանական խանութիւնը № 772:
7—100 (հ. կ.)

СЕКРЕТЪ
КРАСОТЫ
А.С.И.У.и.К.О.
Глицеро-вазелиновое
МЫЛО
МОЛОДОСТИ
МОСКВА. 20 коп. кув.